

Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi Thomae tomi quinque

Accvratam Qvæstionvm D. Thomæ, Ab LXXXIV. Vsqve ad finem: &
Disputationum de virtute Pœnitentiæ, De Clauibus, De Sacramentis
Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis, De Purgatorio, Suffragiis & Indulgentiis,
expositionem complectens : Accesserunt Indices quinque: ... Postremus

Suárez, Francisco

[Köln], 1616

Sectio 3. Vt in forma indulgentiæ tantum valeat, quantum sonat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93815)

ad odium pertinere: nam, licet excessus seu abusus sit odiosus, tamen dispensatio ipsa, per se loquendo, maxime necessaria est, & simpliciter est favor, & beneficium. Incommoda vero dispensationum, quæ ibi numerantur, ex abusu sequuntur, non ex legitimis dispensationibus: idemque de indulgentiis dicimus. Quia propter cessat omnia, si ampla interpretatio intra limites à nobis positos contineatur.

10
Corollarium.

Ex quo tandem inferitur, cum in forma indulgentiæ regulariter duo contineantur, impositio alicuius oneris, & concessio alicuius remissionis; prior rem parte, strictè interpretandam esse, posteriorè vero large. Hæc posterior pars iam conitat ex dictis. Ratio vero prioris ex posteriori noscitur, nam limitatio oneris est amplificatio remissionis: nam eadem remissio maior est, respectu eius, qui minorem, quam alterius, qui maiorem exhibet satisfactionem. Semper tamen obferuare oportet limitationes positas, tam de proprietate verborum, quam de iustitia & certitudine indulgentiæ. Atque hæc regula in hoc sensu intellecta, vti sumus in superioribus, ad explicandas varias formulas & particulas, quæ addi solent in formis indulgentiarum, *De iniunctis penitentis, contritis & confessis seu de quibus contritus & confessus est.* Et simili modo expediri possunt alia dubia, quæ frequenter incidunt, neque possunt hic specialitè tractari.

SECTIO III.

Utrum forma indulgentiæ tantum valeat quantum sonat.

1
Prima opinio.

Questio hæc, sub his verbis proponitur ab antiquis Doctoribus, & ideo eam retinimus. Sensus autè est, an verba formæ totum illum effectum conferant, quem ex vi suæ significationis promittunt. Circa quam, duo sunt extrema vitanda. Primum est, eorum qui putant, semper hæc verba efficere totum quod significant, neque esse subintelligendam aliquam conditionem, ob cuius defectum possit talis formæ efficacitas impediri, nisi in ipsa forma expressa sit conditio. Ita opinati sunt, qui nullam causam ad valorem indulgentiæ requirebant: sed horum fundamentum euersum iam est. Ita etiam existimant alij, qui licet causam fateantur necessariam, putant tamen nunquam deesse posse, si absolute concedat Pontifex talem indulgentiam, hoc vel illud facienti. Quorum fundamentum est, quia alioqui Pontifices aut fideles deciperent absolute promittendo, quod solum sub conditione occulta & non explicata conferre possunt, vel saltem temere vt certum promitterent, quod valde incertum est, quod nec auctoritati Pontificum, nec communi sensui fidelium consentaneum est.

2
Aliqua conditio requiritur ad valorem indulgentiæ, quæ non semper in ea explicatur.

Hic vero dicendi modus, habet quidem pietatis speciem non tamen solidum fundamentum veritatis. Certum enim est, aliquam esse conditionem requisitam ad valorem & effectum indulgentiæ, quæ non semper in ea explicatur, neque iustam & piam causam, quia non oportet vt hanc semper declarat Pontifex, sufficit enim quod eam intentione concipiat. Similiter ad valorem totius indulgentiæ, proportionata causa necessaria est, quam nunquam Pontifex in actu signato, vt sic dicam, declarat, id est asserendo causam esse proportionatam: sed ad summum causam motiuam proponit & non semper adequatam. Et præterea, quanuis Pontifex expresse declararet se moueri propter talem causam, quam reputat sufficientem ad tantam indulgentiam concedendam, non esset infallibile vel causam esse talem, vel (quod consequens est) totam indulgentiam esse validam. Quia talis declaratio Pontificis, non est de doctrina ad fidem pertinente, sed

Non est infallibile. Papatam semper indulgentiam concedere ex sufficienti causa.

A de quodam facto particulari, quod ad prudentiam spectat, in qua Pontifex non habet infallibilem assistentiam Spiritus sancti, sed in his tantum, quæ ad doctrinam fidei, & morum spectant, iuxta illud Lucæ 22. *Ego rogavi pro te Petre, vt non desiciat fides tua:* Ergo nunquam potest non subesse tacita conditio de iustitia & æquitate cause in re ipsa. Quod patet à simili, ex dispensatione voti, quia licet Papa absolute dispenset, si tamen non intercedit causa sufficientis, dispensatio non est valida: vnde semper subintelligitur illa tacita conditio, *si causa subsistit*, vel potius supponitur, & per causalem propositionem melius explicatur, scilicet, *quia subest.* Et simili modo, quanuis Pontifex existimet aut declaret talem causam subesse, nihilominus decipi potest, quia quoad hoc, prudentia, & existimatio humana gubernatur, possitque etiam humano affectu moueri. Idem ergo est in indulgentiarum dispensatione.

Luc. 22.
Non est infallibile a dispensatione voti semper esse valida.

B Neque vero ex tali errore facti, si fortasse contingat, sequitur inconueniens alicuius momenti, quia licet fideles non consequantur effectum indulgentiæ, bene merentur coram Deo, & potest bona eorum fides ad hoc conferre, vt ea de causa, fortasse aliquod pium opus faciant, quod alias non essent facturi. Et hanc ob causam aliqui antiqui cum Altitiodor. non dubitarunt ita loqui, vt dicerent amplas indulgentias esse piæ fraudes fidelium, dummodo fraus non in malam partem, neque eum deformitate accipiatur. Sed absurda est illa locutio, & propter illam vitandam auctores huius sententiæ in illud extremum declinarunt: sed non erat necessarium: quia nullum genus fraudis, imò neque astutiæ aut calliditatis est, simpliciter profertur sententiam, præceptum, dispensationem, & alia huiusmodi, quæ causam requirunt, non explicando causam, sed illam supponendo, quia talis actio natura sua illam supponit, vt rectè fiat. Ergo, quanuis Pontifex absolute concedat indulgentiam, non propterea significat sine proportionata causa illam esse validam, sed potius præctice seu implicite per talem actionem affirmat talem causam subesse. Quod si fortasse rudiores fideles id non apprehendunt aut intelligunt, non refert. Neque illa dici potest pia fraus, minusque absurde diceretur pia ignorantia: quia & piæ de indulgentia existimationem non impedit, & contingere potest vt iuuet: quia est occasio faciendi tale opus pium, quod alias non fieret. Deceptio autem ex parte concedentis indulgentiam nullo modo dici potest: præsertim si ille bona fide procedat iuxta ea quæ dicimus.

Altitiod. locutio reprehenditur.

C Est igitur secunda sententia quorundam Theologorum, qui non solum generatim & in abstracto, vt sic dicam, condemnant indiscretas & superfluas indulgentias, sed etiam nimis licentia Prælatos Ecclesiæ reprehendunt, ac si illas concederent. Pro hac sententia citari solet Bonau. d. 20. quæst. 6. sed ibi nihil loquitur de facto, sed de iure, rectèque explicat necessitatem causæ legitimæ ad valorem indulgentiæ. Illo ergo modo excessisse videtur Gerson. 2. p. tract. de Indulgentiis, considerat. 8. alias Alphab. 34. lit. A. dicens, *Solus Papa Christus potest illam tot dierum & annorum mille millium indulgentiam concedere: qualis posita reperitur in diuersis concessionibus Summorum Pontificum, vel aliorum sub variis temporibus, locis & causis.* Deinde vero subdit talem indulgentiæ formam fortasse fuisse consistam à quæstiosis. Idem in consider. 10. & in Opus. de absolutione sacramentali Alphab. 33. lit. K. In prioribus vero Opus. consider. 9. videtur significare non esse infallibile, formam indulgentiæ operari quantum sonat, etiam sustinente causa legitima, sed solum esse de hoc existimatione bonæ fidei, & probabilem coniecturam: quia semper subest illa conditio, *Nisi Christus illam reprobet.* Possimus tamen hunc postremum

Secunda opinio.
Bonau.
Gerson re. reprehenditur.

locum pie interpretari illa: nam cum ait *requiri causam legitimam, clauē non errante; neque Christo repro- bante*, non est intelligendum, has esse conditiones distinctas, sed eandem pluribus verbis explicatam: quando enim causa legitima est, neque clauis er- rat, neque Christus talem indulgentiam reprobat: cum vero subdit, non requiri certam fidem, sed probabilem, non intelligit de valore indulgentiæ supposita causa, sed de sufficientia ipsiusmet causa.

In aliis vero locis excessit, quia non intellexit, quo- modo illi anni vel dies computandi sint. Soto vero, loquutus est qui hoc non ignorauit; mirum est quomodo illum loquendi modum imitatus fuerit in 4. d. 21. quæst. 2. articuli. 1. & 2. Sed re vera excessit, & non satis caute locutus est: eiusque fundamentis in superioribus est responsum. Nonnullos vero nihilominus mouet, quod pro leui opere magna sæpe remissio fiat: sed non considerant tale opus non esse solum spe- ctandum, sed vt coniunctum aliis causis, quæ licet non exprimantur, non est, nec terea excluditur. Qua- propter difficillimum est concessas indulgentias, præsertim si constet esse in vsu Romanorum Ponti- ficum, reuicere, aut reprehendere sine magna teme- ritate.

Concurren- tibus causis necessariis, in indulgentia valet quan- tum sonant. 2. Concl.

Vt ergo medium teneamus, distinguendum est in hoc negotio vniuersale iudicium, & quasi specu- latium à practico seu particulari. Et dicendum est primo, indulgentiam infallibiliter operari quantum sonat, si causæ omnes ad illam necessariæ concurrant: ex defectu autem alicuius causæ, posse interdum operari. Hæc assertio & sufficienter probata est in superioribus, & satis etiam est explicata quoad causas omnes & conditiones quæ necessariæ sunt, & quoad necessariam connexionem effectus, quando omnes concurrunt. Et ideo nihil amplius de illa dicere necesse est. Difficultas vero, quæ hic obiici so- let: quia hoc modo posset Pontifex Purgatorium spoliare, & fideles omnes obligatione satisfaciendi liberare, iam in superioribus sæpe soluta est negan- do sequelam: quia non facile occurrit causa sufficiens ad remissionem adeo vniuersalem faciendam, quod si occurrere aliquando fingamus, vel conce- damus, nullum erit inconueniens quod inferatur, quia Christi merita infinita, efficaciora sunt. Atque hiæ inferunt communiter Theologi, indulgentia- rum suffragium esse vtilius aliis, quæ ex opere ope- rantis offerri possunt: quia esse solet maior, citiusque fieri solet: quod si extendatur ad indulgentiam plenariam, seu liberationem animæ à Purgatorio, est maximum quod in hoc genere, id est, quod remis- sionē pœnæ desiderari potest, vt latius tractat Corduba qu. 40. referens plures alios. Verum est suffra- giū hoc in indiuiduo non esse tam certum, sicut alia vt ex dicendis constat.

Cordub.

6 In particu- laribus non est infallibile indulgentia tantum va- lete, quantum sonat. 2. Concl. Caier. Cordub.

Secundo dicendū est, in particulari non esse cer- tum & infallibile hanc indulgentiam tantum ope- rari, quantum sonat. In hoc conueniunt omnes Theo- logi, & specialiter id tractant Caetan. tom. 1. Opusc. tract. 4. q. 28. & Corduba q. 22. de Indulgentiis. Et sa- tis probata est ex dictis contra primam sententiam. Potestque aliis similibus exemplis confirmari, & de- clarari: Nam licet sit infallibile absolutioem sacer- dotis esse validam, & habere effectum subintellecta conditione, si penitens non sit fictus, nec ponat o- bicem, nihilominus in indiuiduo non est infallibile hanc absolutioem datam esse validam, præsertim quoad effectum: quia nunquā est ita infallibile pen- nitentem esse dispositum, & iudicium confessoris circa hoc semper est humanum & fallibile, etiam si fingamus esse à Pontifice Summo. Et hoc exemplo declaratur etiā quod antea dicebamus, absolutioem posse dari absolute nulla explicata conditione, quā- uis in re ipsa requiratur, neque illum esse fraudu- lentum absolutioem modum, sed prudenter & debetum; quando & conditio in ipsa re quasi ab in-

A trinseca natura includitur, & prudenter spectatiō meritis causæ supponi existimatur. Quin potius et- iam Deus ipse aliquid simpliciter promittit, quod postea in particulari non impletur: quia deficit ali- qua conditio, quæ licet non fuerit in promissione declarata, in re ipsa promissa intrinsece contineba- tur. Quid ergo mirum quod possit Pontifex abso- lutam remissionem dare seu effectum indulgentiæ simpliciter promittere, & nihilominus effectum non sequi ex defectu conditionis necessariæ ex in- trinseca ratione talis remissionis? In hoc tamen in- tercedit differentia quod, Pontifex decipi potest, existimando talem conditionem subsistere, quod in Deum cadere non potest: sed hoc etiam est in illo singulare, quod præuidens conditionem non esse implendam, nihilominus simpliciter promit- tit, quia rebus ipsis sermonem suum accommo- dat.

Dico tertio, Nihilominus vbi euidenter non cō- stiterit indulgentiam sine legitima causa esse con- cessam, contemnenda non est, nec minoris efficacie reputanda, quam verba sonent. In hoc etiam con- sentiunt citati auctores. Et ratio generalis est: quia superioris factum semper præsumendum est, legiti- mum, & validum: quod maxime verum habet in Summo Pontifice, non solum propter sanctitatem & prudentiam, quæ in eo esse creditur, sed etiam propter specialius Dei auxilium ad Ecclesiam gu- bernandam, etiam in practicis & particularibus. Propter quod dixit Gratianus de iudicio Summi Pō- tificis nemini licere disputare in §. *Qui autem*, 17. q. 4. vbi Gloss. aliqua iura congerit, & in cap. *Non nos*, 10. d. & in c. 1. 93. Item hac ratione præceptum Super- ioris in re dubia censetur legitimum, & sententia eius præsumitur iusta, quando non est euidenter in- iusta, nam illi etiam fauet illud principium, quod in dubio meliorem conditio possidentis. Præterea de- claratur: quia vix contingere potest vt indulgentiæ concedantur sine vilo respectu ad causam piam: quia id fieri non potest nisi ex aperta malitia, aut i- gnorantia, non tantum facti, sed etiam iuris diuini: neutrum autem horum potest moraliter cadere in Pontificem, multo minus præsumi potest in par- ticulari, quando euidenter non constat. Hoc ergo satis est vt nulla indulgentia quantumcunque magna & excedens appareat, omnino contemnenda sit: quia, licet fortasse non integre valeat quoad totum effectum, semper valet quoad aliquem: nam ad hoc sufficit quæcunque causa pia, vt supra dictum est. Deinde difficile est priuato homini, quantumuis doctus sibi videatur, iudicare hanc concessioem indulgentiæ excedere proportionem causæ in hoc particulari facto: quia non potest ipse comprehendere totam causam quæ mouit Pontificem: vt ex dictis facile patet: quia nec opus iniunctum, nec causa expressa, est signum sufficiens: quia sæpe Pontifex aperit eam causam, quæ gratior & fauorabilior esse potest ei, in cuius fauorem, vel gratiam indulgentia conceditur, in animo autem suo retinet alias, quæ maioris momenti sunt. Tandem vt indulgentia sit integre valida, satis est quod secundum prædictum iudicium probabile, & humano modo prudens, sit causa proportionata, etiam si fortasse in re non sit talis: ergo, quantumvis priuata persona speculati- ue vere iudicet hanc causam non esse proportiona- ue huic tantæ indulgentiæ, nihilominus fieri pot- tuit vt Pontifex practice prudenter iudicauerit ta- lem indulgentiam esse concedendam, quod satis e- rit vt tota sit valida: ergo nunquam propter priua- tum iudicium speculatiuum potest indulgentia iu- dicari inefficax ad totum effectum consequen- dum.

Vltimo dico, quantumvis in aliquo particulari casu contingeret committi intolerabilem errorem & manifestum in quantitate vel in causa indulgentiæ, nun-

7 Vbi causa non constiterit legitima, indulgentia est sine causa est. Concl. Gratian.

*continent in
tolerabilem
errorem non
est publice
spurnenda.
V. l. Gene.*

Nunquam est publice spernenda, aut libere repre-
henda. Hæc assertio magis ad prudentiam pertinet,
quam ad doctrinam. Probat tamen, tum quia omnino
cauendum est ne cum hæreticis in verbis, aut factis,
quæ Pontificiam auctoritatem imminuerentur, etiam
apparenter conueniamus, præsertim publice: tum etiam
quia populus Christianus regulariter nullam hinc adificationem
accipit, sed potius scandalum: tum denique, quia hu-
iusmodi zelus nec necessarius est, neque utilis. Ad-
de, si qui interdum videntur esse excessus, regulariter
oriri ex malitia, vel ignorantia eorum, per quos
denunciantur indulgentiæ vel simplicium hominum
qui illas suscipiunt, qui non satis intelligentes
formam carum, vnicuique forte oratione putant plu-
res indulgentias lucrari posse: in quibus casibus ad-
hibendum est remedium primo ac præcipue à pas-
toribus Ecclesiæ, malitiam & imperitiam, ministro-
rum cohibentibus, ut in multis decretis pronissum
est, ac tandem in Concil. Trid. sess. 21. cap. 9. & sess. 25.
in fine. Deinde optimum consilium est docere gene-
ratim veram de indulgentiis doctrinam, & nihilo-
minus monere populum ad opera penitentiae, &
quod ob nimiam fiduciam indulgentiarum illa non
omitant: quia multis ex causis contingere potest,
ut fructus earum non assequantur. Nunquam tamẽ
existimo expedit, immo nec posse absque scanda-
lo, & imprudentia fieri, ut aliqua indulgentia parti-
cularis, quam constat esse à Pontifice concessam, pub-
lice denuncietur esse nulla, aut superflua: quia id,
moraliter loquendo, est inutile, & contra reueren-
tiam Pontifici debitam, & ob alias rationes superius
factas.

Conc. Trid.

Offerebat autem sese hic occasio dicendi de aliis
formulis, quibus conceduntur alij fauores, qui cum
indulgentia, & propter indulgentiam dari solent: &
an in eis etiam verum habeat, quod tantum valent,
quantum sonant: & specialiter tractari hic solet de
Bulla seu clausula Compositionis. an in conscien-
tia efficiat, quod videtur concedere, nimirum, com-
mutare incerta debita pro minima quadam quan-
titate debita, data in pium subsidium. Sed hæc res
non spectat ad hunc locum: quia hæc privilegia per
accidens coniunguntur cum indulgentiis, per se ve-
ro spectant ad proprias materias, vel de confessione,
vel de Censuris, vel similibus, in quibus explicanda
sunt, quamuis ex dictis in hac materia possint multa
principia desumi. In speciali vero de illa composi-
tione tractandum est in materia de Restitutione. In-
terim videri potest Soto d. 21. quaest. 2. art. 4. & Cor-
duba q. 4. de Indulg.

DISPUTATIO LVII

De duratione & reuocatione indulgentiarum.

Hæc sola disputatio superest de hac
materia, in qua illa duo tantum, que
in titulo sunt proposita, explicanda
sunt. Nam, quia indulgentia per ho-
minis actionem fit, solumque potest
habere effectum quamdiu durat, ideo explicare ne-
cesse est, an semel concessa, semper maneat, & fru-
ctuosa sit, vel quibus modis retinere possit, & amit-
tere valorem suum.

SECTIO I.

*Vtrum indulgentia perpetua sit, vel cessare
possit.*

PRINCIPIO supponenda est distinctio superius da-
ta de indulgentia obtinenda per aliquem, vel ipso
facto: nam prior, vt dixi, potius est facultas dandi a-

licui indulgentiam, vel quod in idem redit, obti-
nendi eam ab aliquo. De hac ergo nulla est difficul-
tas: quia cum hæc indulgentia habeat vim cuiusdam
delegationis, clarum est ex se non esse perpetuam,
neque etiam illi repugnare vt semper duret, sed pen-
dere à voluntate delegantis, & iuxta illius arbitrium
durare. Imo simpliciter loquendo nulla potestas co-
cedendi indulgentias est perpetua, nisi potestas Sum-
mi Pontificis, quæ à tali dignitate inseparabilis est,
quamuis possit separari à persona, si dignitati renū-
ciat, aut ab illa propter hæresim manifestam cadat,
si tamen id accidere potest. Quatenus vero hæc po-
testas est in Episcopis, iure quidem ordinario perpe-
tua etiam est, absolute vero non est perpetua, quia
posset Pontifex aliud ius statuere, & dignitate prius
privare. Posset etiam aliquando relicto iure commu-
ni, Episcopum aliquem priuare hac potestate, sicut
per censuras priuantur Episcopi vsu illius, faciliusque
& frequentius fit, vt persona, quæ habuit hanc po-
testatem vt ordinariam, iam illa careat, quia Episco-
patui renunciant. Multo ergo magis potestas hæc, si
tantum sit delegata, non est ex se perpetua: quia abs-
que alia causa ad nutum voluntatis delegantis au-
ferri potest, cum tamen ordinaria potestas sine cau-
sa tolli non possit, saltem licite. Similique modo illa
facultas obtinendi indulgentiam ab aliquo pendet
semper ex voluntate concedentis, quia delegatio
quædam est. Hoc autem intelligendum est re non-
dum facta: nam si absolutio iam data sit, amplius
reuocari non potest. Quantum vero duret hæc fa-
cultas, si non reuocatur, ex verbis privilegij collig-
endum est, & quoad hoc eadem est ratio de illa, &
de alia indulgentia, quæ ipso facto comparatur, de
qua dicendum iam superest.

*In du legens
ab alio obti-
nenda non
est perpetua.*

*Nulla potes-
tas conceden-
di indulgenti-
as, nisi
Summi Pon-
tificis est per-
petua.*

Altera ergo indulgentia, quæ per aliquod optis
obtinenda conceditur, in duplici statu considerari
potest, vel antequam comparetur, vel post. Igitur
quoad hoc secundum manifestum est, indulgen-
tiam esse perpetuam & irreuocabilem, non solum
ab homine, sed etiam ab ipso Deo, si semel illam
acceperit, & effectum eius perfecit. Non tantum
quia dona Dei sunt sine penitentia, sed etiam quia
ablato semel reatu poenæ non potest iterum ab ex-
trinseco fieri, vt supra in materia de Penitentia di-
ctum est. Consideranda ergo est indulgentia in pri-
ori statu, de qua ulterius subdistingendum est.
Nam aliquando conceditur ad certum tempus, a-
liquando expresse in perpetuum, aliquando inde-
finite nulla facta temporis, aut durationis men-
tione.

*Indulgentia
ipso facto, re-
sua perfecta,
irreuocabilis.*

Dico ergo primo, quando datur priori modo,
non durare ultra præfixum tempus: quia indulgen-
tia non plus valet, quam sonat, tam quoad duratio-
nem, quam quoad reliqua, & in vniuersum nulla gra-
tia, vel sententia excedit voluntatem superioris, ver-
bis expressam. Quæri autem potest, an talis indul-
gentia possit intra tale tempus reuocari. Respondeo
si concedens habeat superiorem, non est dubium
quin possit à superiore reuocari: quia nondum for-
ta est effectum, & superior irritare potest quam-
cunque facultatem ab inferiore datam. Adde et-
iam, ab ipso met concedente, verbi gratia, Ponti-
fice Summo, reuocari posse: quia semper effectus
pendet ex formali vel virtuali intentione eius, quæ
nullo modo manet facta reuocatione, de qua re
plura sequenti sectione. Et ex ibi dicendis etiam
constabit, an possit hæc indulgentia alio modo ex-
tingui intra illud tempus, etiam non facta reuoca-
tione.

*Indulgentia
ad certum
tempus con-
cessa, non du-
rat ultra il-
lud.
An possit im-
pra illud re-
uocari.*

*Indulgentiam concessam vs perpetuam, semper
durare, esse tamen semper obnoxiam
reuocationi.*

Secund.